

Милча Мадих

Живорад Жика Јевтић: СЕЛО ЈАСЕНИЦА – монографија

Самостално издање, Ваљево 2001.

Монографија о селу Јасенице које се просторно са северозапада наслања на град Ваљево, као једно од старијих сеоских насеља ваљевског краја, настала је као плод дугогодишњих истраживања архивских извора и проучавања објављене литературе. Полазећи од упутстава за проучавање села Јована Цвијића и објављене резултате истраживања овог подручја Љубомира Павловића у издању САНУ почетком 20 века, уз коришћење подсетника Одбора за проучавање села САНУ, аутор је методолошки темељно наоружан, студиозно проучио релевантну литературу и истражио расположиву архивску грађу у домаћим архивима, допуњујући је стрпљиво прикуљаним сећањима савременика.

Монографија је компонована из седам тематских поглавља у којима се представљају све значајне чињенице које се тичу прошлости и садашњости села из чега се може наслутити његова будућа судбина.

У првом поглављу представљене су природне особине села, геолошки састав и тектоника, постанак и типови земљишта, климатске карактеристике и хидрографија са прилогом скице географске карте атара села.

У другом поглављу "Село и становништво" аутор детаљно објашњава, настанак и порекло имена села, насељавање и популациони развој насеља, кућа и окућница, покућство, брак и породица, исхрана, ношња и одевање, имена- кумства-презимена. Хронологију села од пада ових крајева под Отоманску власт до првих година после Другог светског рата аутор излаже у најобимнијем трећем поглављу које је насловљено „У прошлости“. На око осамдесет страница текста детаљно је изложена прошлост села и његових житеља под турском и аустријском као и аустроугарском и немачком влашћу, плиме и осеке у његовом развоју, страдању његових становника у многобројним и честим ратовима који су вођени на овим просторима и вечита борба за

живот и опстанак. Спискови страдалих и уништене имовине у ратовима вођеним током 20 века документовано и убедљиво сведоче о размерама страдања села и његових становника у последњем веку миленијума иза нас. Четврто поглавље „Привређивање“ представља развој основне делатности пољопривреде од рала до трактора, са свим пратећим променама у узгајању одређених пољопривредних култура, организацијом рада у породичној задрузи до покушаја колективизације у периоду социјалистичке изградње. Поред пластичног описа традиције и обичаја у пољопривредним пословима, представља се и пратећа занатска и домаћа радиност, трговина и израда одеће и других потребштина које су задовољаване сопственом изработом. Посебна пажња у овом поглављу посвећена је бројним дажбинама које је сеоско становништво морало измиривати према туђој или властитој држави. Користећи пореске књиге и телефтере још из времена владавине Отоманске империје, аутор је презентовао драгоцене податке о бројности мушких глава у домаћинству, њиховом имовном стању и висини пореских оптерећења која су морали да поднесу у одређеном раздобљу.

У оквиру петог поглавља „Култура, образовање и спорт“ дат је опис рељефа, верског живота и делатност цркве, празновања, обичаја и веровања, почетака стицања писмености и организованог школовања, експанзије и подизања квалитета живота и преображаја села али и његовог демографског пражњења у последњим деценијама. Организоване спортске активности везане најпре за делатност школе, добијају на ширини, квалитету и разноврсности оснивањем Соколског друштва, које окупља широк круг младих људи. После Другог светског рата масовни, посебно лопташки спортови привлаче младе и доводе до оснивања фудбалског клуба „Слога“ који има запажену улогу у свом рангу такмичења.

Шесто поглавље „Родослови“ сачињено је за највећи број фамилија у мери коју су дозвољавали расположиви извори, посебно црквене матичне књиге, натписи на споменицима, сећања најстаријих житеља као и објављена литература о овом подручју. Аутор покушава, почев од родоначелника од којих је утврђено презиме, да представи основне податке о потомцима све до данашњих генерација у чему користи све поменуте изворе, подижући својерестан споменик генерацијама које су живеле или сада обитавају у овом селу. У последњем седмом поглављу које је насловљено као „Епилог“ аутор представља гробља на којима почивају минуле генерације. Описујући детаљно споменична обележја појединих фамилија и познатијих личности из различитих раздобља, читалац ове вредне монографије стиче упечатљиву представу о прошлим временима и генерацијама које су стварале историју овог насеља.

Монографија је илустрована обиљем фотографија, факсимила документа и другог документационог материјала, што јој даје посебну тежину и уверљивост. Аутор и сам потиче из села које представља на живописан и надахнут начин, чиме свој морални и људски дуг остварује највреднијим чином, који остаје потомству у аманет. Посебно треба истаћи упорност и љубав коју је аутор уградио у

штиво монографије, дајући јој посебну привлачност и шарм. Чињеница да је дугогодишњи истраживачки рад и посао на писању монографије и њеној припреми за штампу, аутор волонтерски одрадио, сама довољно говори.

На крају дат је списак коришћених извора и литературе као и попис мање познатих речи, што је уз афирмативну рецензију мр Милана Триковића, препоручује свима који желе да сазнају више о селу Јасеница.